

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Методичні рекомендації
до семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 033
«Філософія» освітньо-професійної програми
«Європейські студії», методичних матеріалів з курсу

Рецензенти:

Ю. Ю. Калиновський – д. філос. н., професор кафедри філософії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Д. В. Ченчик – к. іст. н., доцент кафедри нової та новітньої історії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до друку рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 7 від 19 квітня 2023 року)*

Т 28 **Теорія** та практики європейської інтеграції: методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 033 «Філософія» освітньо-професійної програми «Європейські студії», методичних матеріалів з курсу / уклад. Н. А. Вінникова. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – 28 с.

У методичних рекомендаціях подається структура лекційного матеріалу, плани семінарських занять, завдання й література для самостійної роботи, принципи оцінювання успішності знань студентів.

Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 033 «Філософія» освітньо-професійної програми «Європейські студії».

УДК 061.1.:327.7

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2023

© Вінникова Н. А., уклад., 2023

© Дончик І. М., макет обкладинки, 2023

Навчальне видання

Вінникова Наталія Анатоліївна

**ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Методичні рекомендації
до семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 033
«Філософія» освітньо-професійної програми
«Європейські студії», методичних матеріалів з курсу

Коректор *О. В. Пікалова*
Комп'ютерне верстання *В. В. Савінкова*
Макет обкладинки *І. М. Дончик*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 1,71. Наклад 50 пр. Зам. № 58/23.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009.
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна
Тел. 705 24 32

ЗМІСТ

I. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
II. Структура навчальної дисципліни	6
III. Зміст лекційної частини навчальної дисципліни.....	7
IV. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять.....	18
V. Самостійна робота здобувачів.....	21
VI. Контрольні питання до навчальної дисципліни	22
VII. Методи навчання	23
VIII. Критерії оцінювання успішності знань здобувачів	24
IX. Список рекомендованих джерел.....	26

I. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Теорія та практика європейської інтеграції» займає важливе місце в системі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 033 «Філософія» освітньо-професійна програма «Європейські студії». Він допомагає поглибити вивчення питання європейської інтеграції як одного з найважливіших устоїв сучасної світової політики й економіки. У межах курсу всебічно розглядається історія і сутність європейської інтеграції, а також інституційна структура Європейського Союзу та нормативне обґрунтування політичних процесів, які відбуваються в ЄС.

Мета курсу – комплексне висвітлення проблематики європейської інтеграції в історичному, теоретичному, інституційно-процедурному та практичному аспектах.

В історичному контексті курс знайомить студентів з етапами становлення Європейського Союзу, включаючи аналіз зовнішніх чинників і внутрішніх змін як факторів розвитку інтеграційних процесів у Європі. У теоретичній площині курс розкриває основні теоретико-методологічні підходи й сучасні концепції європейської інтеграції. Студенти повинні навчитися самостійно аналізувати внутрішні й зовнішньополітичні практики Євро-союзу, використовувати методики прогнозування та моделювання сценаріїв політичного розвитку.

Завдання навчальної дисципліни відповідно до вимог освітньо-професійної програми:

- **формування таких загальних компетентностей:**

ЗК5. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різноманітних джерел.

ЗК9. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел, використання інформаційно-комунікаційних технологій.

- **формування таких фахових компетентностей:**

ФК2. Здатність аналізувати актуальні проблеми сучасності, використовуючи гуманітарні, суспільно-історичні знання, зокрема з розвитку європейської культури / цивілізації.

ФК3. Здатність застосовувати в професійній діяльності різні методи наукового і філософського дослідження.

ФК4. Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики, використовувати методи і прийоми логічного аналізу тощо.

ФК5. Здатність організовувати та брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності, зокрема зі світоглядних, етичних проблем, філософських засад європейської інтеграції.

ФК11. Здатність використовувати базові філософські, гуманітарні знання в процесі консультування із суспільно-політичних, етичних, ідеологічних проблем, зокрема з урахуванням ціннісних, соціокультурних, правових засад ідеї Європи та розуміння специфіки, векторів європейської інтеграції.

ФК14. Здатність до розуміння зв'язків між проблемами сьогодення та минулого в контексті європейської історії, культури, цивілізації, права тощо.

ФК15. Здатність використовувати набуті знання в практиці гнучкої інтеграції в європейське суспільство, зокрема в європейський освітній простір.

Після вивчення курсу студенти повинні вміти:

- розуміти основні поняття і теоретико-методологічні підходи до пояснення європейської інтеграції;
- аналізувати процеси формування та реалізації внутрішньої і зовнішньої політики Європейського Союзу.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі мають досягти таких результатів:

- володіти різними методами наукового і філософського дослідження, методами і прийомами логічного аналізу;
- уміти проводити самостійні філософські дослідження в поєднанні з умінням працювати в команді;
- бути спроможним до критичної оцінки і прогнозування суспільно-політичних і культурних подій і явищ на підставі належного обсягу соціально-гуманітарних і професійно-філософських знань, надання консультативних послуг державним установам та громадським організаціям, зокрема з питань філософських, політичних, етичних, ціннісних, соціокультурних, правових засад ідеї Європи та європейської інтеграції.

Курс складається із трьох тематичних блоків. Перший розділ (теми 1–3) знайомить студентів з історичними етапами європейської інтеграції після Другої світової війни та допомагає сформувати у студентів знання про роль і функції основних інститутів Європейського Союзу, процедури ухвалення рішень у ЄС.

Другий розділ (теми 4, 5, 6, 7, 8, 9) висвітлює інституційні та практичні аспекти спільних політик Європейського Союзу: регіональної політики, сільськогосподарської, торговельної політики, енергетичної політики, освітньої політики. Тема 9 розкриває нормативно-інституційні та змістовні засади зовнішньої політики Європейського Союзу.

Третій розділ (теми 10, 11) висвітлює теоретичне обґрунтування процесів європейської інтеграції та концептуальні моделі їх подальшого розвитку.

Кількість кредитів – 4

Загальна кількість годин – 120

Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
8-й	
Лекції	
20 год	
Практичні, семінарські заняття	
20 год	
Самостійна робота	
80 год	
120 год	

II. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Розділ 1. Інституційні засади європейської інтеграції												
Тема 1. Еволюція інтеграційних процесів в Європі після Другої світової війни	14	2	2			10						
Тема 2. Система управління Європейського Союзу	18	4	4			10						
Тема 3. Ухвалення рішень в Європейському Союзі	9	2	2			5						
Разом	41	8	8			25						
Розділ 2. Спільні політики Європейського Союзу												
Тема 4. Регіональна політика Європейського Союзу	7	1	1			5						
Тема 5. Спільна сільськогосподарська політика ЄС	7	1	1			5						
Тема 6. Спільна торговельна політика	7	1	1			5						
Тема 7. Енергетична політика ЄС	7	1	1			5						
Тема 8. Освітня політика Європейського Союзу	7	1	1			5						

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 9. Зовнішня політика Європейського Союзу	18	4	4			10						
Разом	53	9	9			35						
Розділ 3. Європейська інтеграція у спектрі концептуально-методологічних підходів												
Тема 10. Теорії європейської інтеграції	14	2	2			10						
Тема 11. Концептуальні моделі європейської інтеграції	12	1	1			10						
Разом	26	3	3			20						
Усього годин	120	20	20			80						

ІІІ. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОЇ ЧАСТИНИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Інституційні засади європейської інтеграції

Тема 1. Еволюція інтеграційних процесів в Європі після Другої світової війни

Відновлення економіки післявоєнної Європи. Створення Європейської організації економічного співробітництва (1947). Перший Конгрес європейських рухів (Гаага, 1948) і оформлення «Звернення до європейців» – створення Союзу на основі співробітництва, демократичних засад і наднаціональних інституцій. Брюссельський пакт (1948) між Британією, Францією та країнами Бенілюксу. 1949 р. – Створення Ради Європи як союзу між його членами для захисту та просування ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, сприяння їх економічному та соціальному прогресу. «Меморандум Моне» і Декларація Робера Шумана (9 травня 1950 р.). Об'єднання вугільної і сталеливарної промисловості Франції та Західної Німеччини. Паризький договір (1951) між Францією, Німеччиною, Бельгією, Люксембургом, Нідерландами та Італією про створення Європейського Об'єднання вугілля та сталі. Створення наднаціонального Вищого керівного органу, Міжурядової ради міністрів, Парламентської асамблеї, Суду.

1957 р. Римські договори: Договір про заснування Європейської економічної спільноти (ЄЕС) і Договір про заснування Європейської спільноти з атомної енергії (Євроатому). Поетапний перехід до спільного ринку. 1965 р. Договір про злиття інституцій: створення Комісії Європейських Спільнот, Ради Європейських Спільнот (Рада міністрів), Європейського Парламенту (Парламентська асамблея), Суду Європейських спільнот. Впровадження принципу одноголосного прийняття рішень. Завершення процесу форму-

вання зони вільної торгівлі та митного союзу. Гаазький саміт (1969) – розширення та поглиблення інтеграції. Приєднання до ЄЕС Великої Британії, Данії, Ірландії (1973). Економічні та енергетичні кризи 70-х рр. та реформування інституційного устрою ЄЕС. Створення Європейської Ради (1974) – вищої політичної інстанції. Створення Палати аудиторів (Рахункової Палати) для контролю за розподілом спільних фінансів (1975). 1981 р. – вступ до ЄЕС Греції. Підписання Шенгенської угоди про відміну паспортного й візового контролю на кордонах між країнами ЄЕС (1985). Підписання Єдиного європейського акту (1986) – створення єдиного внутрішнього ринку, розширення спільних політик, включаючи соціальну, екологічну, сферу науково-технічного співробітництва. Формування Спільноти чотирьох свобод: свободи пересування товарів, людей, капіталів та послуг.

Третє розширення ЄС (1986) – приєднання Португалії та Іспанії. Франко-німецька ініціатива політичної інтеграції на засіданні Європейської Ради в Дубліні (1990). 7 грудня 1992 р. Маастрихт (Нідерланди) – підписання Договору про Європейський Союз та Заключного акту про валютно-фінансовий союз. Оформлення інституційної структури Європейського Союзу, який спирається на три опори: Європейські спільноти (ЄЕС, ЄОВС, Євроатом), спільна зовнішня політика і політика безпеки, співпраця у сфері юстиції та політиці внутрішніх справ. Запровадження єдиного європейського громадянства. Право вільного пересування та проживання в межах ЄС. Запровадження Копенгагенських критеріїв для вступу в ЄС (1993).

Четверте розширення ЄС (1995) – приєднання Австрії, Фінляндії, Швеції. Інституційні зміни згідно з Амстердамським договором (1997). Введення євро (1999, з 2002 – в готівковий обіг). Ніццький договір (2000) – підготовка до розширення ЄС. Лаєкенський саміт (Брюссель) (2001) і ухвалення рішення про створення Конвенту за майбутнє Європи. Лаєкенська декларація: розподіл повноважень, спрощення договорів, роль національних парламентів та статус Хартії основних прав. Робота над проектом Конституційного договору Європейського Союзу (2000–2003).

«Велике» розширення ЄС (1 травня 2004 р.) членами Європейського Союзу стали Польща, Угорщина, Чеська Республіка, Словаччина, Словенія, Кіпр, Мальта, Естонія, Литва, Латвія. 29 жовтня 2004 р. – підписання главами держав – членів ЄС Конституційного договору ЄС. Причини та наслідки провалу Конституційного договору на референдумах у Франції та Нідерландах. Ключові складові Лісабонського договору (2007). Вступ Болгарії та Румунії (2007). Проблеми інтеграції нових держав-членів ЄС.

Економічна криза (2008) та пошуки механізмів її урегулювання. Приєднання Хорватії (2013). Міграційна криза в ЄС. Дезінтеграційні тенденції. Контекстуальні обставини виходу Великої Британії з Європейського Союзу. Референдум щодо Брекзиту (2016). ЄС і Велика Британія після Брекзиту.

Тема 2. Система управління Європейського Союзу

Повноваження та особливий статус Європейської ради

Європейська рада – орган управління Європейського Союзу, до складу якого входять глави держав або глави урядів країн-членів ЄС. Регламент і склад учасників засідань Європейської ради. Обрання Президента Європейської ради. Функції та повноваження Президента Європейської ради в таких питаннях: координації діяльності Європейської ради; представленні звіту до Європейського парламенту після кожного засідання Європейської ради; зовнішньому представництві ЄС з питань, пов'язаних зі Спільною зовнішньою політикою та безпекою ЄС (СЗПБ).

Ухвалення рішень у Європейській раді. Функції Європейської ради в процедурах призначення високопосадовців на рівні ЄС. Роль Європейської ради у встановленні стратегічного порядку денного розвитку Європейського Союзу та визначенні позиції ЄС щодо міжнародних подій. Пріоритети Стратегічного порядку денного Європейського Союзу на 2019–2024 роки.

Склад та організація роботи Ради ЄС

Рада Європейського Союзу є головним законодавчим органом управління ЄС, до складу якого входять профільні міністри урядів або державні секретарі країн-членів ЄС. Основні функції Ради Європейського Союзу: прийняття законодавчих актів; координація політики держав-членів; розроблення Спільної зовнішньої політики і політики безпеки; укладання міжнародних угод; затвердження бюджету ЄС.

Рада ЄС складається з таких конфігурацій:

- *Рада із загальних питань* – організація засідань Європейської Ради і вирішення питань, що виникають у різних формацій Ради.
- *Рада міністрів закордонних справ.*
- *Рада з економічних і фінансових питань.*
- *Рада юстиції та внутрішніх справ.*
- *Рада з питань зайнятості, соціальної політики, охорони здоров'я і захисту прав споживачів.*
- *Рада з питань конкурентоспроможності* : питання внутрішнього ринку, промисловості та наукових досліджень.
- *Рада з питань транспорту, телекомунікацій та енергетики.*
- *Рада з питань сільського господарства та риболовлі.*
- *Рада з питань навколишнього середовища.*
- *Рада з питань освіти, молоді, культури та спорту.*

Процедурні механізми голосування в Раді ЄС. Особливості застосування процедур абсолютної, кваліфікованої більшості та одноголосності. Розподіл голосів між країнами за системою голосування кваліфікованою більшістю. Процедурні умови застосування вето під час ухвалення рішень.

Ротаційне президентство в Раді Європейського Союзу. Протягом цього 6-місячного періоду країна, що здійснює президентство, головує на засіданнях усіх рівнів Ради. Держава-член, що здійснює президентство, відповідає за законотворчу діяльність Ради, забезпечення безперервності порядку денного ЄС, упорядкування законодавчих процесів та співпрацю між державами-членами. Країни, що головує у Раді, тісно співпрацюють у групах із трьох осіб, які називаються «trio». Основні завдання держави-члена, що здійснює президентство: планування та головування на засіданнях Ради та її підготовчих органів, зокрема Комітету постійних представників (COREPER); представництво Ради у відносинах з іншими інститутами ЄС, зокрема Європейською комісією та Європейським парламентом.

Європейський парламент (ЄП) – орган представництва інтересів громадян Європейського Союзу. Політичні партії Європейського союзу. Процедурне забезпечення транснаціональних виборів до Європейського парламенту. Значущість результатів виборів до Європейського парламенту для призначення викопосадовців ЄС.

Склад Європейського парламенту та розподіл місць відповідно до країн-членів ЄС.

Таблиця 1.

Розподіл місць у чинному складі Європейського парламенту відповідно до національного представництва до 2024 року*

Держава-член	Кількість місць в Європейському парламенті
1	2
Австрія	19
Бельгія	21
Болгарія	17
Греція	21
Данія	14
Естонія	7
Ірландія	13
Іспанія	59
Італія	76
Кіпр	6
Латвія	8
Литва	11
Люксембург	6
Мальта	6
Нідерланди	29
Німеччина	96
Польща	52
Португалія	21

1	2
Румунія	33
Словаччина	14
Словенія	8
Угорщина	21
Фінляндія	14
Франція	79
Чехія	21
Швеція	21
Хорватія	12

*Таблицю складено на основі даних інтернет-представництва Європейського парламенту The European Parliament. Organisation and rules. The Members of the European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/meps/en/home>

Політичне представництво в Європейському парламенті. У чинному складі Європейського парламенту діє 7 політичних груп. Для формування політичної групи необхідні 23 члени ЄП, і принаймні одна чверть держав-членів повинна бути представлена в групі. Комітети Європейського парламенту. Функції комітетів ЄП у розробленні, внесенні змін і прийнятті законодавчих пропозицій та звітів за власною ініціативою. Розгляд комітетами Європейського парламенту пропозицій Європейської комісії та Ради ЄС. Інтергрупи ЄП, що створюються членами будь-якої політичної групи та будь-якого комітету з метою проведення неформального обміну думками з певних питань та сприяння контакту між членами Європейського парламенту та громадянським суспільством.

Керівництво Європейського парламенту. Обрання Президента Європейського парламенту та 14 віце-президентів ЄП. Повноваження Президента Європейського парламенту: представництво Європейського парламенту у відносинах з іншими інститутами ЄС та в міжнародних відносинах; контроль за роботою Європарламенту та його установчими органами, дебатами на пленарному засіданні; забезпечення дотримання регламенту засідань; представлення позиції Європейського парламенту щодо пунктів порядку денного на засіданнях Європейської ради; візування законодавчих актів, прийняті за звичайною законодавчою процедурою («спільного рішення»); участь у засіданнях представників уряду на міжурядовій конференції з питань реформування установчих договорів ЄС.

Засідання Європейського парламенту та процедури ухвалення рішень. Система голосування. Функції та повноваження Європейського парламенту: участь у процедурах ухвалення бюджету, функції контролю за іншими керівними органами ЄС, погодження керівництва та складу Європейської комісії, взаємодія з національними парламентами третіх країн. Участь делегацій Європейського парламенту в реалізації зовнішньої політики Європейського Союзу.

Європейська комісія (ЄК) – наднаціональний автономний орган управління, який діє від імені Європейського Союзу в цілому. Європейська комісія бере участь у розробці та реалізації політики ЄС. Комісією керує група з 27 комісарів. Кожні п'ять років Європейський парламент обирає Президента Європейської комісії за поданням Європейської ради. Кандидатуру Президента Єврокомісії пропонують на основі результатів виборів до Європейського парламенту з числа політичної сили, що отримала найбільшу підтримку виборців і найбільшу кількість місць у ЄП. Президент ЄК формує склад колегії комісарів на основі пропозицій країн ЄС. Список кандидатур має бути затверджений усіма главами держав або урядів Європейської ради.

Роль Президента Європейської комісії в організації діяльності ЄК, визначенні пріоритетів її роботи. Участь Президента ЄК у міжнародних форматах і закордонних справах.

Повноваження та функції Європейської комісії:

- право законодавчої ініціативи;
- забезпечення дотримання законодавства;
- допомоги державам-членам у впровадженні законодавства ЄС;
- управління бюджетом Європейського Союзу та розподілу фінансування;
- забезпечення представництва Євросоюзу в третіх країнах та міжнародних організаціях.

Структура та компетенції Суду Європейського Союзу

Загальні функції та структура Суду Європейського Союзу. Європейський суд справедливості та Генеральний суд.

Склад та особливості призначення суддів і генеральних адвокатів у Європейському суді справедливості. Юрисдикція Європейського суду справедливості: тлумачення законодавства; правозастосування; скасування юридичних актів ЄС; забезпечення вжиття заходів Європейським союзом.

Склад і юрисдикція Генерального суду. Організація роботи в палатах.

Розподіл повноважень між Судом ЄС та національними судовими системами.

Європейський суд аудиторів. Повноваження Європейського суду аудиторів у контролі та оцінюванні виконання бюджетних видатків ЄС. Види аудиту: фінансовий аудит – фінансовий стан, результати та рух грошових коштів за рік; аудит відповідності – відповідність фінансових операцій нормативно-правовому регулюванню; аудит результативності – цільове використання коштів з фондів Європейського Союзу.

Дорадчі органи Євросоюзу: Європейський економічний і соціальний комітет та Європейський комітет регіонів

Роль та функції Європейського економічного та соціального комітету в консультуванні в межах законодавчого процесу з таких сфер інтеграції,

як сільське господарство, транспорт, внутрішній ринок, соціальна політика, структурні фонди, довкілля, захист споживачів, охорона здоров'я, освіта тощо. Формування складу Комітету: представники працедавців, профспілок та представників громадянського суспільства. Участь Європейського економічного та соціального комітету в процесах ухвалення рішень у Європейському Союзі.

Європейський комітет регіонів – представники регіональних та місцевих органів влади. Надання рекомендаційних висновків при прийнятті законодавчих актів, що стосуються освіти, культури, охорони здоров'я, регіональної політики, зайнятості, довкілля, транспорту; контроль за дотриманням принципу субсидіарності. Склад та організація діяльності Європейського комітету регіонів.

Керівні фінансові установи ЄС

Роль Європейського центрального банку в здійсненні монетарної політики ЄС. Склад і організаційні основи функціонування Європейського центрального банку. Основні завдання Європейського центрального банку: підтримка стабільності цін у рамках валютної системи; визначення та здійснення валютної політики ЄС, проведення операцій з іноземною валютою, утримання та регулювання валютних резервів держав-членів, сприяння належному функціонуванню платіжних систем.

Склад, напрями діяльності **Європейського Інвестиційного Банку**: надання довгострокових позик та гарантій, які йдуть на фінансування проектів з розвитку слаборозвинених регіонів; проектів щодо модернізації чи конверсії підприємств; проектів, що становлять спільний інтерес для декількох держав-членів.

Характеристики та принципи функціонування єврозони. Форми використання євро третіми країнами. Роль **Єврогрупи** в регулюванні єврозони. Склад і функції Єврогрупи.

Європейські Агентства – горизонтальний формат управління у системі ЄС. Автономний статус та повноваження Європейських Агентств. Виконання специфічних технічних, наукових або адміністративних завдань.

- Агентства, що сприяють функціонуванню внутрішнього ринку.
- Моніторингові центри.
- Агентства, що підтримують соціальний діалог на європейському рівні.
- Агентства, що реалізують у своїх галузях програми й завдання від імені Європейського Союзу.
- Агентства спільної зовнішньої політики та питань безпеки.
- Агентства співпраці правоохоронних органів та юстиції.
- Виконавчі агентства.

Функції та завдання Європолу: запобігання і боротьба з тероризмом; незаконною торгівлею наркотиками та іншими вадами організованої

злочинності; поліпшення ефективності діяльності правоохоронних служб держав-членів Європейського Союзу; сприяння оперативній співпраці між ними. Склад Європолу та принципи діяльності.

Повноваження Європейського омбудсмена:

- контроль за діяльністю адміністративних служб ЄС;
- розгляд скарги від громадян ЄС або інших громадян, що знаходяться під юрисдикцією ЄС;
- проведення за власною ініціативою перевірки, слідства;
- направлення своїх доповідей і пропозицій інституціям;
- представлення в Європарламенті щорічної доповіді.

Тема 3. Ухвалення рішень в Євросоюзі

Правові засади процедурних механізмів ухвалення рішень в ЄС. Головні регуляторні акти, в яких втілюється європейське законодавство – регламенти, директиви й рішення, рекомендації та висновки. Юридична сила головних регуляторних актів Європейського Союзу.

Підготовка законодавчої ініціативи. Роль Європейської комісії та дорадчих органів на цьому етапі.

Процедурні моделі ухвалення рішень у Європейському Союзі.

Процедура спільного рішення.

Процедура згоди.

Процедура консультації.

Комітологія в ЄС. Комітологічна система ЄС як механізм сприяння ефективному здійсненню політики та забезпечення контролю держав-членів над процесом. Створення комітетів та їх повноваження і функції.

Багаторівневе урядування і механізми легітимації рішень в ЄС. Принцип субсидіарності прийняття рішень як фундаментальна засада інституційно-правових практик у ЄС. Розподіл повноважень між державами-членами та інституціями Євросоюзу. Питання «дефіциту демократії» в Європі: партисипаторні практики в ЄС. Форми легітимації загальноєвропейських рішень. Політична фракціоналізація між державами-членами в процесі ухвалення політичних рішень в ЄС. Групування країн-членів ЄС за зовнішньополітичними інтересами; за баченням інституційного устрою та реформ в ЄС. Вплив європейського «ядра» на перебіг політичних процесів в Європейському Союзі.

Розділ 2. Спільні політики Європейського Союзу

Тема 4. Регіональна політика Європейського Союзу

Еволюція регіоналізму в Європі. Формування регіональної політики Європейського Союзу. Підхід до оцінювання регіонів: номенклатура територіальних одиниць для статистичних цілей (NUTS 1, NUTS 2, NUTS

3). Принципи та механізми регіональної політики ЄС: субсидіарність; децентралізація; партнерство; програмування; концентрація; адиціоналізм. Бюджетне забезпечення регіональної політики ЄС. Фонди ЄС, що фінансують регіональну політику ЄС. Основні напрями сучасної політики згуртування Європейського Союзу. Єврорегіони як форма транскордонного співробітництва.

Тема 5. Спільна сільськогосподарська політика

Цілі й завдання спільної сільськогосподарської політики ЄС. Інституційно-нормативне забезпечення сільськогосподарської політики Європейського Союзу. Напрями сільськогосподарської політики ЄС. Механізми субсидування в спільній сільськогосподарській політиці ЄС. Проблеми і перспективи реформування сільськогосподарської політики ЄС. Пріоритети стратегії ЄС «Від ферми до виделки».

Тема 6. Спільна торговельна політика

Принципи та інституційні засади функціонування спільної торговельної політики ЄС. Спільний ринок. Митний союз. Зона вільної торгівлі. Інструменти спільної торговельної політики: спільний зовнішній тариф, нетарифні бар'єри, добровільні обмеження експорту, квоти на імпорту. Розподіл повноважень між керівними установами ЄС та державами-членами в межах реалізації спільної торговельної політики. Структура зовнішньої торгівлі ЄС. Основні напрями експорту та імпорту ЄС. Проблеми торговельних суперечок із зовнішніми партнерами. Формування трансрегіональних зон вільної торгівлі. Всеохопна угода про торговельно-економічне співробітництво між Канадою та ЄС.

Тема 7. Енергетична політика ЄС

Енергетична інфраструктура та управління транс'європейськими мережами. Споживання енергоресурсів у ЄС. Географічна структура імпорту енергоносіїв у ЄС. Проблеми залежності Європи від імпорту енергоносіїв. Нормативно-інституційне забезпечення енергетичної політики Європейського Союзу. Принципи «Третього енергетичного пакету»: анбандлінг, транспарентність, ненанесення шкоди навколишньому середовищу, урахування соціального фактора в енергетичній політиці. Завдання Енергетичного союзу. Регулювання електроенергетичної інфраструктури ЄС. Атомна енергетика ЄС. Виклики та перспективи атомної енергетики в ЄС. Роль Євроатому в регулюванні атомної енергетики. Проєкт ITER і участь в ньому Європейського Союзу. Ключові завдання Європейської зеленої угоди. Пошуки диверсифікаційних схем трансферу енергоносіїв та розвиток альтернативних форм енергетики й енергоощадних технологій. Сонячна енергетика в ЄС. Використання вітрової енергії в ЄС. Виробництво та споживання енергії на основі біопалива. План з реформування енергетичної

інфраструктури ЄС «REpowerEU Plan» (2022) з метою унезалежнення ЄС від російських енергоносіїв до 2030 року.

Тема 8. Освітня політика ЄС

Роль університетів у формуванні європейської науки й освіти. Становлення спільного європейського освітнього простору. Транс'європейські освітні, наукові програми. Болонська декларація та Болонський процес як засади структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм та інституційних перетворень у закладах вищої освіти Європи. Програми академічної мобільності в Євросоюзі та за участі третіх країн.

Тема 9. Зовнішня політика Європейського Союзу

Концептуальні засади зовнішньополітичної діяльності ЄС. Нормативні засади та інституційні механізми реалізації Спільної зовнішньої та політики безпеки ЄС. Система управління зовнішньою політикою ЄС. Представництво ЄС у міжнародних об'єднаннях. Взаємодія ЄС зі стратегічними партнерами. Принципи функціонування та проблеми реалізації Спільної безпекової та оборонної політики ЄС. Принципи функціонування та проблеми реалізації Спільної безпекової та оборонної політики ЄС. Перспективи розвитку Спільної безпекової та оборонної політики ЄС. Склад збройних сил Європейського Союзу. Управління збройними силами. Військово-технічне забезпечення. Сили спеціального призначення. Міжнародні операції за участі збройних сил ЄС. Європейська політика сусідства. Стан реалізації Східного Партнерства. Проблеми та перспективи розвитку Євро-Середземноморського партнерства. Інтеграційні механізми у здійсненні зовнішньої політики ЄС. Завдання та результати реалізації Чорноморської синергії.

Тема 10. Європейська інтеграція у спектрі концептуально-методологічних підходів

Концепції функціоналізму та неофункціоналізму

Інтеграція як незворотний «функціональний» процес, що здійснюється політичними, профспілковими, промисловими елітами та переходить з однієї галузі до іншої через «ефект переповнення». Інтеграція повинна привести до створення європейської федерації держав, у якій би національні суб'єкти зберігали за ними певну кількість суверенних прав. При цьому стратегічна роль у реалізації процесу інтеграції відводилась наднаціональним інституціям.

Міжурядовий ліберальний напрям (інтерговернменталізм)

Євроінтеграція – колективна дія, покликана оптимізувати виграші кожної з держав. Євроспільнота є прикладом високоструктурованої міжнародної організації, діяльність якої направлено на реалізацію спільних інтересів її держав-членів і підпорядковано їх суверенній згоді. З огляду на це

об'єднання суверенних державних повноважень не послаблює, а навпаки, посилює національні держави, оскільки сприяє їх пристосуванню до вимог міжнародного середовища. Ухвалені в рамках Співтовариства рішення є результатом складних переговорів і торгів між раціональними державними акторами, у яких ключову роль відіграють найвпливовіші потуги.

Транзакціоналізм (комунікаційна концепція євроінтеграції)

Інтеграція розглядається в термінах комунікаційних мереж, що передають повідомлення і сигнали, обмінюються інформацією, сприяють виконанню певних функцій і накопиченню досвіду, створення «почуття спільноти». Мета інтеграції – розвиток взаєморозуміння в суспільстві, створення інститутів і практичних інструментів, здатних забезпечити виникнення очікування «мирних змін» на досить тривалу перспективу. Утворення наднаціональних і міждержавних об'єднань є засобом протидії зростанню націоналізму в окремих державах, а також збереження і вдосконалення їх соціальних систем. Амальгамний та плюралістичний типи інтеграції.

Сучасні дослідження «європеїзації»

Дослідження «європеїзації» традиційних державних прерогатив у межах «єдиного ринку». Аналіз розподілу повноважень ЄС у різних сферах суспільного життя. Вивчення впливу, що чинить законодавство Союзу на нормативні системи держав-членів, зокрема у таких секторах, як довкілля, соціальне забезпечення, захист споживача. Ефективне функціонування наднаціональних інституцій є запорукою успішного здійснення інтеграційних процесів.

Теорії багаторівневого управління і політичних мереж

Дослідження євроінтеграції на національному, транснаціональному, суб-національному (регіональному) рівнях як чинника трансформації національних держав. Багаторівнева політична система ЄС включає цілу низку офіційних (євроустанови, національні адміністрації, регіони) та неформальних акторів (неурядові організації, транснаціональні корпорації, різні лобі). Формування у кожній окремій галузі інтеграції горизонтальних мереж взаємодії та ухвалення рішень.

Політична мережа являє собою співпрацю, від якої виграють всі учасники, незалежно від співвідношення їх силових потенціалів. ЄС являє собою сукупність політичних мереж. Переваги, які отримують учасники, роблять їх зацікавленими у розвитку інтеграції, тому що поза співпрацею в рамках політичної мережі вони не змогли б отримати цю інформацію і ресурси.

Тема 11. Концептуальні моделі європейської інтеграції

Модель «гнучкої Європи» (британська). Незалежність та рівноправність політичних суб'єктів (держав), які її складають. Вільний вибір ступеня участі держави в інтеграційних проєктах.

Трьохрівнева модель Європи регіонів (німецька). Федеративна модель з єдиним центром і федеративними суб'єктами (регіонами).

Модель «Європи концентричних кіл» (французька). Європейський Союз складається з трьох різним чином інтегрованих кіл держав: зовнішнє коло формують асоційовані з ЄС країни; середнє – всі країни ЄС; внутрішнє – держави, готові до тісної співпраці в окремих сферах, насамперед у валютному союзі («ядро»).

IV. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Під час підготовки до семінарських занять слід користуватися конспектом лекцій, методичними вказівками до семінарів, а також основною і додатковою літературою, яка зазначена в планах самостійної роботи з урахуванням бібліотечного фонду університету та інтернет-ресурсів.

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасні «герої» Європи: у пошуках спільної європейської ідентичності	4
2	Європейський Союз в обличчях	4
3	Моделювання Європейської громадянської ініціативи	4
4	Україна – ЄС: перспективи взаємодії	4
5	Майбутнє європейської інтеграції	4
	Разом	20

Семінарське заняття 1.

Сучасні «герої» Європи: у пошуках спільної європейської ідентичності

Завдання 1. Проаналізуйте проблеми формування загальноєвропейської ідентичності в Євросоюзі. Дайте власну оцінку механізмам реалізації європейського принципу «єдність у різноманітті». У чому полягають виклики загальноєвропейським цінностям і європейській ідентичності?

Завдання 2. «Сучасні герої Європи». Хто з відомих європейців (політиків, громадських діячів, релігійних лідерів, науковців, діячів культури, кіно- та медіа-індустрії, спортсменів), на Вашу думку, найбільш виразно втілює сучасні європейські цінності? Підготуйте доповідь із медіапрезентацією про обрану Вами особистість.

Допоміжні джерела:

- Андерсен Л. Р., Бйоркман Т. Більдунг. Нордичний секрет краси і свободи. Перекл. О. Олійник. Київ: Наш формат, 2021. 496 с.

- Брікс Е., Бузек Е. Ще раз про центральну Європу: чому майбутнє Європи вирішується саме тут. Київ: ДІПА, 2019. 192 с.
- Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 року. Київ: Наш формат, 2020. 928 с.
- Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ: Основи, 2020. 1464 с.
- Дінцельбахер П. Історія європейської ментальності. Львів: Літопис, 2019. 632 с.
- Єрмоленко В. Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX–XX століть. Київ: Дух і Літера, 2020. 480 с.
- Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Київ: Наш формат, 2019. 320 с.
- Ледерак Дж. П. Розбудова миру: стале примирення в розділених суспільствах. Київ: Дух і літера, 2019. 250 с.
- Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. Київ: Наш формат, 2020. 192 с.
- Шабо Ф. Історія ідеї Європи. Київ: Либідь, 2020. 352 с.
- Eurobarometer. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/browse/theme>
- European Citizen's Initiative. URL: https://europa.eu/citizens-initiative/_en

Семінарське заняття 2. Європейський Союз в обличчях

Завдання 1. Підготуйте аналітичне досьє (біографічні дані, громадсько-політична діяльність) на одного з батьків-засновників європейської інтеграції XX століття. У чому ключова роль обраної Вами персоналії у становленні європейської інтеграції та Європейського Союзу?

Завдання 2. Підготуйте аналітичне досьє (біографічні дані, громадсько-політична діяльність) на одного з політичних лідерів сучасного Європейського Союзу, який / яка, на Вашу думку, здійснює найбільший вплив на політики Європейського Союзу та робить внесок у розвиток європейської інтеграції.

Допоміжні джерела:

- Ван Мідделаар Л. Нова політика Європи. Десять років політичних криз. Київ: Дух і Літера, 2021. 408 с.
- Ван Мідделаар Л. Перехід до Європи: як континент став союзом. Київ: Дух і Літера, 2018. 576 с.
- Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 року. Київ: Наш формат, 2020. 928 с.
- Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ: Основи, 2020. 1464 с.
- Комарек С. Європа на роздоріжжі. Львів: Апіорі, 2020. 496 с.
- European Council. Members of the European Council. 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/members/>

Семінарське заняття 3. Моделювання Європейської громадянської ініціативи

Завдання 1. Підготуйте власний проєкт Європейської громадянської ініціативи. Обґрунтуйте вибір проблематики для висунення проєкту. Викладіть покроково процес просування Вашої громадянської ініціативи. Громадяни яких держав-членів найбільш вірогідно підтримують цю ініціативу?

У компетенції якого комісара Європейської комісії знаходиться напрям політики ЄС, за яким висунуто громадянську ініціативу? Які політичні групи в Європейському парламенті можуть підтримати цей законопроект під час слухань? Який комітет Європейського парламенту має розглянути Вашу законодавчу ініціативу? Оцініть шанси успіху Вашої Європейської громадянської ініціативи на перетворення в закон з подальшою імплементацією.

Допоміжні джерела:

- Вінникова Н. А. Пастки плебісцитів та ефекти партисипаторного плацебо. Політичні рішення в епоху постдемократії, Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2019. С. 112 (136–140)
- Макаренко М., Хомутенко Л. Європейська інтеграція. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 344 с.
- Мальська М., Антонюк Н. Основи європейської інтеграції. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 320 с.
- Петров Р. А. Право Європейського Союзу. Харків: Право, 2021. 484 с.
- European Citizen's Initiative. URL: https://europa.eu/citizens-initiative/_en
- Eurobarometer. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/browse/theme>

Семінарське заняття 4. Україна – ЄС: перспективи взаємодії

Завдання 1. Проаналізуйте змістовне наповнення нормативно-правових джерел, що визначають євроінтеграційну політику України. Дайте оцінку інституційному забезпеченню євроінтеграційної політики України.

Завдання 2. Дайте оцінку практичного втілення євроінтеграційної політики України, її потенціалу як стимулу до внутрішніх реформ. У чому полягають здобутки і проблеми реалізації євроінтеграційної політики?

Завдання 3. Враховуючи досвід інтеграції інших держав, запропонуйте власне бачення формату відносин України та Європейського Союзу.

Допоміжні джерела:

- Основи зовнішньої політики Європейського Союзу: навчальний посібник. Харків : Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2022. 144 с.
- Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
- Представництво України при Європейському Союзі. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/>
- Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>
- Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Євроінтеграційний портал, 2014. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/uhoda-pro-asotsiatsiiu>

Семінарське заняття 5. Майбутнє європейської інтеграції

Завдання 1. Проведіть порівняльний аналіз політичних проєктів об'єднання Європи. Які чинники перешкоджали втіленню цих моделей?

Завдання 2. Підготуйте медіапрезентаційний проєкт «Quo vadis Еуропа?», у якому мають бути представлені Ваші сценарії розвитку європейської інтеграції. Як можна покращити ефективність управління Європей-

ського Союзу? Як подолати прояви «дефіциту демократії»? Які форми залучення громадян до управлінських процесів у ЄС можна запропонувати?

Допоміжні джерела:

- Брікс Е., Бузек Е. Ще раз про центральну Європу: чому майбутнє Європи вирішується саме тут. Київ: ДІПА, 2019. 192 с.
- Ван Мідделаар Л. Нова політика Європи. Десять років політичних криз. Київ: Дух і Літера, 2021. 408 с.
- Комарек С. Європа на роздоріжжі. Львів: Априорі, 2020. 496 с.

V. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Сучасні «герої» Європи: у пошуках спільної європейської ідентичності <i>Завдання:</i> розглянути рекомендовану літературу з цієї теми, підготувати інформаційне повідомлення з медіапрезентацією відповідно до завдань. <i>Опис завдань та допоміжні джерела за темою викладені в Google Classroom у розділі «Завдання».</i>	10
2	Європейських Союз в обличчях <i>Завдання:</i> розглянути рекомендовану літературу з цієї теми, підготувати інформаційне повідомлення з медіапрезентацією відповідно до завдань. <i>Опис завдань та допоміжні джерела за темою викладені в Google Classroom у розділі «Завдання».</i>	10
3	Моделювання Європейської громадянської ініціативи <i>Завдання:</i> розглянути рекомендовану літературу з цієї теми, підготувати інформаційне повідомлення з медіапрезентацією відповідно до завдань. <i>Опис завдань та допоміжні джерела за темою викладені в Google Classroom у розділі «Завдання».</i>	15
4	Україна – ЄС: перспективи взаємодії <i>Завдання:</i> Завдання: розглянути рекомендовану літературу з цієї теми, підготувати інформаційне повідомлення з медіапрезентацією відповідно до завдань. <i>Опис завдань та допоміжні джерела за темою викладені в Google Classroom у розділі «Завдання».</i>	15
5	Майбутнє європейської інтеграції <i>Завдання:</i> розглянути рекомендовану літературу з цієї теми, підготувати інформаційне повідомлення з медіапрезентацією відповідно до завдань. <i>Опис завдань та допоміжні джерела за темою викладені в Google Classroom у розділі «Завдання» за посиланням.</i>	20
	Усього:	80

VI. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Інтеграційні ініціативи після Другої світової війни. Декларація Робера Шумана та створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (1951).
2. Римські договори (1957). Створення Європейського економічного співтовариства і Євроатому.
3. Зміст інтеграційних процесів 1970–1990: Шенгенська угода (1985), Єдиний європейський акт (1986).
4. Політичне проектування Європи: Маастрихтський договір і створення Європейського Союзу (1992).
5. Зміст Копенгагенських критеріїв для вступу в ЄС.
6. Ніццький договір (2001) і підготовка до «великого» розширення.
7. Причини провалу «Конституційного договору для Європи».
8. Реформаторські положення Лісабонського договору (2007).
9. Проблеми і перспективи подальшого розширення Європейського Союзу. Країни-кандидати на вступ.
10. Політика формування європейської ідентичності: символічна система Європейського Союзу і забезпечення принципу «Єдності в різноманітті», мультилінгвізм, програма культурних столиць Європи.
11. Еволюція відносин Великої Британії та Європейського Союзу. Контекстуальні умови Брекзиту.
12. Роль комунітарного методу в розвитку євроінтеграційних процесів.
13. Повноваження та особливий статус Європейської Ради.
14. Склад та організація роботи Ради Європейського Союзу.
15. Президентство в Раді Європейського Союзу.
16. Функції та повноваження Європейського парламенту.
17. Організаційна структура і робота членів Європейського парламенту.
18. Політичні партії Європейського Союзу і процедурні особливості транснаціональних виборів до Європейського парламенту.
19. Повноваження і напрями діяльності Європейської комісії.
20. Статус і повноваження Верховного представника ЄС із закордонних справ і політики безпеки.
21. Структура та повноваження Суду Європейського Союзу.
22. Завдання Європейського Суду Аудиторів.
23. Місія Європейського Економічного і Соціального Комітету.
24. Структура, функції та роль Комітету регіонів у системі Європейського Союзу.
25. Автономний статус та повноваження Європейських агентств.
26. Функції та завдання Європолу.
27. Повноваження і організація роботи Європейського Омбудсмена.
28. Регуляторні акти законодавчого поля Європейського Союзу.
29. Інституційно-процедурне забезпечення ухвалення рішень в Європейському Союзі.
30. Моделі ухвалення рішень у ЄС.

31. Практики політичної участі в загальноєвропейському управлінні: механізм громадянської ініціативи.
32. Функціоналізм як теоретичне обґрунтування європейської інтеграції.
33. Європейська інтеграція в світлі інтерпретації неофункціоналізму.
34. Міжурядовий ліберальний напрям (інтерговернменталізм) у трактуванні європейської інтеграції.
35. Тлумачення європейської інтеграції у контексті теорії транзакціоналізму.
36. Дослідження «європеїзації» у контексті нормативно-процедурного забезпечення інтеграційних процесів у Європейському Союзі.
37. Теорії багаторівневого управління в ЄС.
38. Перспективні моделі європейської інтеграції: модель «гнучкої Європи».
39. Перспективні моделі європейської інтеграції: модель «Європи регіонів».
40. Перспективні моделі європейської інтеграції: модель «Європи концентричних кіл».

VII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Таблиця 7.1

Методи навчання та засоби діагностики результатів навчання

Результати навчання	Методи навчання	Засоби діагностики / форми оцінювання
Володіти різними методами наукового і філософського дослідження, методами і прийомами логічного аналізу	Лекція, пошук джерел інформації (критичний аналіз, інтерпретація), корегування та підготовка частини наукового дослідження, її презентація	Оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, оцінювання аналітичної частини дослідження
Уміти проводити самостійні філософські дослідження в поєднанні з умінням працювати в команді	Надання зворотного зв'язку, виконання творчих завдань у командах, аналіз отриманих результатів	Оцінювання результатів дослідження на практичних заняттях, виконання творчих завдань
Бути спроможним до критичної оцінки і прогнозування суспільно-політичних і культурних подій і явищ на підставі належного обсягу соціально-гуманітарних і професійно-філософських знань, надання консультативних послуг державним установам та громадським організаціям, зокрема з питань філософських, політичних, етичних, ціннісних, соціокультурних, правових засад ідеї Європи та європейської інтеграції	Лекція, надання зворотного зв'язку, виконання творчих завдань у командах, аналіз отриманих результатів	Оцінювання виконання творчих завдань, роботи учасників під час дискусій, екзаменаційна робота

VIII. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на практичних заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи здобувача під час лекційних та практичних занять (групова дискусія, тренінгові завдання);
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проєктних завдань під час індивідуальної / командної роботи студентів;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу (у вигляді тестування);
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати аналітичні та інші завдання;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- оцінювання вмінь та навичок збирати та оброблювати дані.

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі виступів здобувачів. Виступи з інформаційними повідомленнями оцінюються за такими складовими:

- аналітичне обґрунтування презентованого матеріалу;
- різноманіття використаних джерел;
- актуальність інформації;
- форма подання та структурованість презентованого матеріалу;
- комунікація з аудиторією під час виступу та вміння аргументувати.

Критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає систематичність їх відвідування, здатність здобувача засвоювати категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, рівень знань за результатами опитування на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань.

За виступ на практичному занятті здобувач може отримати 5 балів (розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, монографій, статистичних даних, схем тощо), а також додаткові бали за доповнення, уточнення після відповіді або виступу іншого здобувача.

Максимальна сума балів за роботу в семестрі складає 60 балів.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувача. Він проводиться у вигляді семестрового екзамену у тестовій формі. Екзаменаційний тест містить 20 питань. Час виконання до 80 хвилин. Кожному питанню присвоєно певну кількість балів відповідно до кількості правильних варіантів відповідей. Максимальна сума балів за екзамен складає 40.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни.

Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю, та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю.

Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів.

УВАГА! У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили (у тому числі запровадження обмежень із заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі GoogleForms.

Таблиця 8.1

Критерії та методи оцінювання

Методи	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Робота над аналітичними завданнями	Виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонстрував знання фахової літератури, передбачені на рівні творчого використання.	5
	Виставляється здобувачу вищої освіти, який при усній або письмовій відповіді на запитання продемонстрував повне знання програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустився окремих несуттєвих помилок.	4
Робота над проєктними завданнями, командними роботами тощо	Виставляється здобувачу вищої освіти, який досяг цілей завдання, виконав ефективно роль ділової гри тощо, продемонстрував здатність застосовувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку.	5
	Виставляється здобувачу вищої освіти, який частково досяг цілей завдання, виконав роль ділової гри тощо, продемонстрував здатність застосовувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку, проте припускався певних помилок.	4
	Виставляється здобувачу вищої освіти, який не досяг цілей завдання, частково виконав роль ділової гри тощо, не зміг застосовувати знання на практиці, обґрунтовувати власну думку.	3

Таблиця 8.2

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання											Екзамен	Сума	
Розділ 1			Розділ 2						Розділ 3		Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	60	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	10	5	5			

Таблиця 8.3

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності потягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно
70–89	добре
50–69	задовільно
1–49	незадовільно

ІХ. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ**Основна навчальна література**

- Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ, 2020. 600 с.
- Макаренко М., Хомутенко Л. Європейська інтеграція. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 344 с.
- Мальська М., Антонюк Н. Основи європейської інтеграції. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 320 с.
- Основи зовнішньої політики Європейського Союзу : навчальний посібник Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. 2022. 144 с.
- Петров Р. А. Право Європейського Союзу. Харків: Право, 2021. 484 с.
- Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях) : навч.-довід. посіб. / Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін. ; за заг. ред. І. В. Яковюка. 2-ге вид., випр. Харків : Право, 2020. 174 с.
- Сироїд Т. Л. Основи права Європейського Союзу: підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. Харків: Право. 2020. 590 с.

Основна наукова література

- Андерсен Л.Р., Бйоркман Т. Більдунг. Нордичний секрет краси і свободи. Перекл. О. Олійник. Київ: Наш формат, 2021. 496 с.
- Брікс Е., Бузек Е. Ще раз про центральну Європу: чому майбутнє Європи вирішується саме тут. Київ: ДІПА, 2019. 192 с.

- Ван Мідделаар Л. Нова політика Європи. Десять років політичних криз. Київ: Дух і Літера, 2021. 408 с.
- Ван Мідделаар Л. Перехід до Європи: як континент став союзом. Київ: Дух і Літера, 2018. 576 с.
- Вінникова Н. Політичні рішення в епоху постдемократії. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2019. 426 с.
- Джадт Т. Після війни. Історія Європи від 1945 року. Київ: Наш формат, 2020. 928 с.
- Дейвіс Н. Європа. Історія. Київ: Основи, 2020. 1464 с.
- Дінцельбахер П. Історія європейської ментальності. Львів: Літопис, 2019. 632 с.
- Єрмоленко В. Плинні ідеології. Ідеї та політика в Європі XIX–XX століть. Київ: Дух і Літера, 2020. 480 с.
- Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. Київ: Наш формат, 2019. 320 с.
- Комарек С. Європа на роздоріжжі. Львів: Априорі, 2020. 496 с.
- Ледерак Дж. П. Розбудова миру: стале примирення в розділених суспільствах. Київ: Дух і літера, 2019. 250 с.
- Ручір Ш. Злет і занепад країн. Хто виграє та програє на світовій арені. Київ: Наш формат, 2018. 408 с.
- Фергюсон Н. Глобальний занепад. Як помирають інститути та економіки. Київ: Наш формат, 2020. 144 с.
- Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості. Київ: Наш формат, 2020. 192 с.
- Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. Київ: Наш формат, 2019. 608 с.
- Шабо Ф. Історія ідеї Європи. Київ: Либідь, 2020. 352 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

Офіційний вебсайт Європейського Союзу – <https://europa.eu>
 Офіційний вебсайт Європейської Ради – <https://www.consilium.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Ради ЄС – <https://www.consilium.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Європейської Комісії – <https://ec.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Європейського Парламенту –
<https://www.europarl.europa.eu/portal/en>
 Офіційний вебсайт Суду Європейського Союзу – <https://curia.europa.eu/jcms/>
 Офіційний вебсайт Європейського Економічного і Соціального Комітету –
<https://www.eesc.europa.eu>
 Офіційний вебсайт Комітету Регіонів – <https://cor.europa.eu/>
 Офіційний вебсайт Європейського центрального банку –
<https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>
 Офіційний вебсайт Європейського інвестиційного банку –
<https://www.eib.org/en/index.htm>

Офіційний вебсайт Єврогрупи – <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/eurogroup/>

Офіційний вебсайт Європейської служби зовнішніх справ – <https://eeas.europa.eu>

Офіційний вебсайт Європейського суду аудиторів – <https://www.esa.europa.eu>

Офіційний вебсайт Європейського оборонного агентства – <https://eda.europa.eu>

Офіційний вебсайт Інституту досліджень оборони Європейського Союзу – <https://www.iss.europa.eu>

Інтернет-портал з інформації про зовнішню політику ЄС – <http://www.eufp.eu>

Офіційний вебсайт Інформаційного Центру Сусідства ЄС – <http://www.enpi-info.eu>

Online Resource Guide to EU Foreign Policy – <http://www.eufp.eu>

Представництво Європейського Союзу в Україні – https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk

Представництво України при Європейському Союзі – <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/>

Євроінтеграційний портал – <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>

Офіційний вебсайт Європейського Омбудсмана – <http://www.ombudsman.europa.eu>

Офіційний вебсайт Європолу – <https://www.europol.europa.eu>

Інтернет-портал законодавства ЄС – <http://eur-lex.europa.eu>

Eurobarometer – <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/browse/theme>

European Values Survey – <https://europeanvaluesstudy.eu/>

European Citizen's Initiative – https://europa.eu/citizens-initiative/_en

Інтернет-представництва Європейських партій

European Peoples Party (Christian Democrats) – <http://www.eppgroup.eu>.

The Alliance of European Conservatives and Reformists (ECR) – <http://ecrgroup.eu>.

The Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE) – <http://www.alde.eu/en/>.

Europe for Freedom and Direct Democracy доступу – <http://www.efdgroupp.eu>.

Nordic Green Left (GUE/NGL) – <http://www.guengl.eu>.

The Greens/European Free Alliance – <http://www.greens-efa.eu>.

Group of Progressive Alliance of Socialists and Democrats S&D <http://www.socialistsanddemocrats.eu>.